

*„Šiandienos mokytojai – didvyriai! Nes neišsilakstė. Dirba iš idėjos... Didvyriai ir tie, kurie šiandien renkasi mokytojo kelią. Vadinasi, jie galvoja ne apie atlyginimą, kurį gautų, o apie vaiką, žmogų, kurį ugdys. Mokytojai pasiaukoję Lietuvai!
Ir aš lenkiu jiems galvą ...“*

(Profesorė Elena Šapokienė)

Kvietimas

Vilniaus kolegijos Agrotechnologijų fakulteto Kraštotvarkos ir agroverslo technologijos katedra 2018 m. lapkričio 15 d. kviečia dalyvauti mokslinėje ekologinio švietimo konferencijoje „Ekologinio švietimo darbai, problemos ir išvalgos ateičiai“. Konferencija skiriama Ekologinio švietimo Lietuvos tautinėje mokykloje koncepcijos autorės, aplinkosauginių ir gamtotyrynių veiklų iniciatorės, **profesorės Elenos Šapokienės** 90-čiui.

Konferencijos data: 2018 m. lapkričio 15 d. (ketvirtadienis).

Registracija 9.30-10.00

Konferencijos pradžia 10.00. Programa rengiama.

*Konferencijos vieta: Vilniaus kolegija, **Beržų g. 4**, Buivydiškės, Vilniaus r.*

Konferencijos organizacinis ir mokslinis komitetas:

Doc.dr. Nijolė Liepienė, Vilniaus kolegijos Agrotechnologijų fakulteto dekanė;
Doc. dr. Rimantė Kondratienė, Kraštotvarkos ir agroverslo technologijos katedros vedėja;

Doc. dr. Gražina Palaitytė, Kraštotvarkos ir agroverslo technologijos katedra;
Doc. dr. Ona Motiejūnaitė, Vilniaus miesto savivaldybės ekologė, Kraštotvarkos ir agroverslo technologijos katedra, klubas „Medumėlė“;

Lektorė Inga Jančiauskienė, Kraštotvarkos ir agroverslo technologijos katedra;

Dr. Regina Juodkaitė, VU botanikos sodas; klubas „Medumėlė“;

Sigutis Obelevičius, Anykščių rajono savivaldybės mero pavaduotojas; klubas „Medumėlė“;

Irma Maciulevičienė, Veisiejų regioninio parkas, klubo „Medumėlė“ pirmininkė.

Informacija telefonais: 8 5 219 16 53 (Inga Jančiauskienė); 8 698 04724 (Ona Motiejūnaitė),

el. paštas ekokonkursai@gmail.com

Informacija atvykimui: Vykstama 32 autobusu iki stotelės Buivydiškės (panelis pridedamas programos pabaigoje).

Elena Šapokienė gimė 1928 m. gruodžio 28 d. Pužų kaime (Skaudvilės r.). 1950 m. baigė Kelmės suaugusių vidurinę mokyklą. 1959 m. baigė Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto Gamtos–geografijos fakultetą. Įgijo vidurinės mokyklos biologijos mokytojos specialybę.

1969 m. Leningrado A. I. Gerceno v. valstybiniame pedagoginiame institute apgynė mokslų kandidato disertaciją „Gamtos apsaugos mokomojo-auklėjamojo darbo sistema dėstant botaniką mokykloje“. 1994 m. nostrifikuota daktare.

1990 m. Leningrado A. I. Gerceno v. valstybiniame pedagoginiame institute apgynė daktaro disertaciją „Teorinis ir praktinis biologijos mokytojo ruošimas moksleivių gamtosaugos veiklai“. 1994 m. nostrifikuota habilituota daktare. 1971 m. suteiktas docento pedagoginis mokslo vardas, 1989 m. – profesorės. 1994 m. nostrifikuota

profesorė.

Išspausdino per 100 mokslinių straipsnių gamtos mokslų pedagogikos tema. Vilniaus valstybiniame pedagoginiame institute dėstė augalų anatomiją ir morfologiją, gamtos apsaugą, vedė laboratorinius darbus ir lauko praktiką.

Aktyviai dalyvavo gamtos apsaugos draugijos veikloje. Inicijavo kelių visuomeninių aplinkosauginių organizacijų įkūrimą ir jų veiklą – Augalų pažinimo ir apsaugos klubą „Medumėlė“ ir klubą „Viola“. Buivydiskėse, Agrotechnologijų fakulteto augyne, pradėjo auginti saugomus ir retus augalus – taip buvo įkurta Lietuvos saugomų ir retų augalų kolekcija, kuri, kuriojama Kraštotvarkos ir agroverslo technologijos katedros dėstytojų, žaliuoja ir žydi iki šiol – čia sukurta atvira visuomenei edukacinė erdvė augalų pažinimui.

Mokslinė ekologinio švietimo konferencija
„Ekologinio švietimo darbai, problemos ir įžvalgos ateičiai“
Konferencija skiriama profesorės Elenos Šapokienės 90-čiui

Vilniaus kolegija, Beržų g. 4, Buivydiškės

PROGRAMA

9.30-10.00	Dalyvių registracija
10.00-10.30	Sveikinimai. Muzikinė kompozicija. Inga Gučienė.
10.30-12.30	PRANEŠIMAI Gamtamokslinis ugdymas: nuo retųjų augalų sekcijos iki klubo „Medumėlė“. <i>Doc. dr. Ona Motiejūnaitė. Vilniaus miesto savivaldybė, Vilniaus kolegija.</i> Lietuvos retųjų augalų pažinimo ir apsaugos klubo „Medumėlė“ ištakos – 1970 – 1985 metais Vilniaus pedagoginiame universitete (šiuo metu Lietuvos edukologijos universitetas) aktyviai ir kūrybingai dirbęs studentų retųjų augalų apsaugos būrelis. Bendram darbui studentus sutelkė ir „uždegė“ tuo metu VPU Botanikos katedroje dirbusi profesorė Elena Šapokienė. Ilgainiui šios sekcijos nariai pasklido po Lietuvą, pradėjo dirbti mokyklose, mokslo ir kitose institucijose. Savo darbovietėse jie rado bendraminčių ir subūrė aplinkotyra, aplinkos ir visuomenės ateitimi besidominčius žmones. Bendradarbiavimas tarp buvusių retųjų augalų apsaugos būrelio narių nenutrūko, o net atvirkščiai – sutvirtėjo ir peraugo į pastovią ir įvairiapusę veiklą, kuria siekiama plačiau ir giliau pažinti ir puoselėti aplinką, gamtos ir kultūros paveldo vertybes. Jų iniciatyva ir buvo įkurtas Lietuvos retųjų augalų pažinimo ir apsaugos klubas „Medumėlė“. 1987 metais organizuota pirmoji aplinkotyros ekspedicija-konferencija Kėdainių rajone. Nuo tada ekspedicijos tapo tradicinėmis ir vyksta vis kitame Lietuvos rajone. Aktyviausi klubo nariai yra suradę ne vieną Lietuvoje saugomų augalų rūšį, inicijavę šių augalų augaviečių apsaugą. <i>Melitis melissophyllum</i> L., kurios vardu, Medumėlė, pavadintas klubas, yra viena didžiausių Lietuvoje retenybių, po ilgos metų pertraukos klubo nario A. Balsevičiaus aptikta Marijampolės rajone. <i>Aldrovanda vesiculosa</i> , <i>Ophrys insectifera</i> , <i>Asplenium</i> , <i>Botrychium</i> , <i>Carex</i> ir daugelio kitų genčių retos augalų rūšys aptiktos ir iširtos klubo narių S. Obelevičiaus, V. Stukonio, K. Obelevičiaus, I. Maciulevičienės ir kitų. Klubo veikla yra įvairiapusė, jo nariai aktyviai dalyvauja mokslinėje, pedagoginėje ir švietėjiškoje veikloje. Jų iniciatyva projektuojami takai gamtoje, organizuojami seminarai, konferencijos, talkos, parodos, kuriamos augalų kolekcijos ir žaliosios edukacinės erdvės, vykdomi aplinkos tyrimai ir projektai aplinkos kokybei gerinti. Profesorė Elena Šapokienė: pedagoginės veiklos retrospektyva ir dabarties aktualijos. <i>Doc. dr. Rita Makarskaitė-Petkevičienė. VU Ugdymo mokslų institutas.</i> Profesorė Elena Šapokienė daugeliui savo mokinių yra objektyvaus, principingo mokytojo pavyzdys. Tai žmogus, atsidavęs pedagoginiam ir

moksliniam darbui, aplinkosauginio ugdymo idėjai. Kitai daliai mokytojų, ypač gamtamokslininkų, net nereikėjo studijuoti VPU, kad profesorė „užkrėstų“ aplinkosauginio ugdymo idėja. Užteko kelių susitikimų konferencijose, seminaruose... ir jau norėjosi sekti jos pėdomis, pavyzdžiui, kurti ekologinius takus, steigti gamtosaugos mokyklėles, organizuoti jaunųjų mokslininkų konkursus, dalyvauti ekspedicijose, rengti gamtosaugos šventes ar akcijas ir t. t. Profesorė buvo daugelio aplinkosauginių veiklų iniciatorė: įkūrė ekologinį taką „Gulbė“ ir parengė pirmą leidinį apie mokomuosius gamtos takus, skatino tirti aplinką ir parengė leidinį „Aplinkotyra“, organizavo edukacinius aplinkosauginius renginius ir parengė metodines priemones „Duonos šventė“, „Vandens šventė“, „Prie Lietuvos žemėlapio“ ir daug kitų. Profesorės idėjos aktualios ir šiuo metu, jos įgyvendinamos šiuolaikinio gyvenimo kontekste.

Gamtos tyrimai ir edukacija. *Irma Maciulevičienė, dr. Vilija Snieškienė ir dr. Stasė Dapkūnienė. Veisiejų regioninis parkas, VDU botanikos sodas*

Atlikus stebėjimus, tyrimus surinkta informacija dažniausiai naudojama moksliniais tikslais. Saugomų teritorijų direkcijos specialistai surinktą informaciją pritaiko edukaciniams užsiėmimams. Pristatyme pateikiama kaip Veisiejų regioninio parko direkcijos specialistų atliekamų gamtos tyrimų, stebėsenos informacija pateikiama per edukacinius užsiėmimus. Pristatoma 2017 m. Veisiejų RPD, VU ir VDU specialistų, dalyvaujant atstovui iš Lenkijos, Lenkijos – Lietuvos pusėje (Punsko valsčius) ir Lietuvos – Lenkijos pusėje (Lazdijų rajonas, Marijampolės rajonas) inventorizuotų senųjų sodybų darželių rezultatai, kurie gali būti naudojami edukacinėse pamokose ne tik lankytojų centre, bet ir ugdymo įstaigose.

Vaistinių (aromatinių) augalų vaidmuo žmogaus ir aplinkos sveikatai.

Dr. Ona Ragažinskienė. Vytauto Didžiojo universiteto Botanikos sodo Vaistinių ir prieskoninių augalų kolekcijų sektoriaus vedėja, vyr mokslo darbuotoja

Dabar pasaulyje ir Europoje visuomenė domisi natūraliais (tradiciniais) ligų gydymo būdais, kurie yra žinomi ir reglamentuojami Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) medicinos strategijoje. PSO Europos sveikatos politikos dokumente „Sveikata visiems XXI amžiuje“ skelbiama, kad visų Europos šalių vyriausybės tikslas – sveikata visiems. Šiam tikslui pasiekti kiekvienos Europos valstybės vyriausybės užtikrina gyventojų ligų profilaktiką ir sveiką gyvenimo būdą ir naudoja fitoterapiją (vaistinių, prieskoninių (aromatinių) augalų vaistinę žaliavą arba iš jos gaminamus augalinius / homeopatinius vaistinius preparatus, augalinius maisto papildus bei augalinius produktus) ir atkreipia dėmesį į aplinkos sveikatą. Pranešime bus pristatoma Vaistinių (aromatinių) augalų vaidmuo žmogaus ir aplinkos sveikatai.

Nuostabus augalų pasaulis – edukacinė erdvė. *Kęstutis Obelevičius. Vytauto Didžiojo universiteto Botanikos sodas.*

Lietuvos floroje mokslininkai aprašė apie 1400 augalų rūšių (be samanų). Žalioji Lietuvos rūbas įvairus, o kiekvienas augalas galėtų papasakoti originalią savo istoriją, kuri gali būti kūrybiškai panaudota ugdymo(si) procese. VDU botanikos sodo Lietuvos pievų floros ekspozicija – atversta žalioji knyga gamtos tyrimams.

12.30-13.00	PIETŲ PERTRAUKA
13.00-15.00	<p>Profesorės Elenos Šapokienės pedagoginė veikla: patirtys ir tendencijos. Profesorės mokinių ir kolegų prisiminimai, dalijimasis gerąja gamtotyrių, ekologinio švietimo veiklų patirtimi.</p> <p>Stendinių pranešimų aptarimas</p> <p>Konferencijos apibendrinimas</p>
	<p>STENDINIAI PRANEŠIMAI</p> <p>Senieji lietuviškų gėlynų augalai Birštono savivaldybės A. Tamošiūnienės sodyboje. Dr. Stasė Dapkūnienė, dr. Vilija Snieškienė, Rasa Žumbakienė. <i>VU botanikos sodas, Vytauto Didžiojo universiteto Botanikos sodas, Lietuvos liaudies buities muziejus, Rumšiškės.</i></p> <p>Pranešime pristatomas Anelės Tamošiūnienės, gyvenančios Birštono savivaldybės Voseliūnų kaime, gėlynų augalai. Tai augalai, kurie Lietuvoje buvo auginami kaimų darželiuose 14–20 amžiuje. Gaila, bet tokių sodybų Lietuvoje lieka vis mažiau. Sodybos šeimininkė saugo ir puoselėja šiuos augalus, kaip gyvą savo močiutės ir mamos atminimą. Paminėtina, kad kartu su dekoratyviaisiais augalais sodybose (močiutės darželis, mamos ir dukters darželis) tarpsta ir aromatiniai/vaistiniai augalai.</p> <p>Tradiciniai senųjų darželių augalai Lietuvos-Lenkijos pasienio sodybose. Dr. V. Snieškienė, dr. S. Dapkūnienė, I. Maciulevičienė, J. Latwis. <i>Vytauto Didžiojo universiteto Botanikos sodas, Augalų genų bankas, VU botanikos sodas, Veisiejų regioninis parkas, Punsko valsčius, Lenkija.</i></p> <p>Pranešime aptariami 2017 metais inventorizuoti Lenkijos–Lietuvos pasienyje Punsko valsčiuje bei Lazdijų ir Marijampolės rajonuose senųjų sodybų darželiai. Iš 95 rūšių augalų, laikomų tradiciniais senaisiais lietuviškų darželių augalais, Lietuvos pusėje buvo aptikta 83 augalų rūšys, o Lenkijos pusėje – 76 rūšys: augintų 15–16 amžiuje Lenkijos pusėje aptikta 16 rūšių, o Lietuvos – 14; 17–18 amžiais atitinkamai 13 ir 12 rūšių; 19–20 amžiais – 47 ir 57 augalų rūšys.</p> <p>Paprastųjų alyvų (<i>Syringa vulgaris</i> L.) stabilizacija ir dauginimas <i>in vitro</i> Vilniaus universiteto botanikos sode. Irena Žiemytė, dr. Stasė Dapkūnienė..., <i>VU botanikos sodas, Augalų genų bankas.</i></p> <p>Pranešime aptariami paprastosios alyvos veislių mikrokloninis dauginimas: maitinamosios terpės stabilizavimui ir mikrovegetatyviniui dauginimui parinkimas, dauginimo aseptinėmis sąlygomis priklausomybė nuo maitinamosios terpės, maitinamosios terpės ir veislės sąveikos bei genotipo savybių.</p> <p>Urbanizuotose teritorijose augančių sumedėjusių augalų tyrimo rezultatų sklaida. Dr. Antanina Stankevičienė. <i>Vytauto Didžiojo universiteto Kauno botanikos sodas.</i></p> <p>Vykdamas sumedėjusių augalų augančių urbanizuotose teritorijose rekreaciniuose ir apsauginiuose gatvių želdiniuose (Alytaus ir Kauno miestai). Šių tyrimo rezultatai yra skelbiami tarptautinėse ir respublikinėse konferencijose, vykdoma sklaida rašant straipsnius žurnaluose skirtuose plačiajai visuomenei. Vykdomos konsultacijos sprendžiant augalų auginimo problemas medžių augintojams.</p>

Augalai simboliai – žmogaus ir gamtos santykių raiška.

Doc. dr. *Ona Motiejūnaitė*, dr. *Regina Juodkaitė*. *Vilniaus miesto savivaldybė, Vilniaus kolegija, VU botanikos sodas.*

Žmogaus mėgstamiausi, plačiausiai vartojami augalai tapo krašto nacionaliniu simboliu. Kai kurios šalys turi išsirinkusias nacionaliniais simboliais gėles, medžius, paukščius ir kitus gyvūnus. Augalai atspindi žmogaus ir augalų sąveiką, augalų vaidmenį žmogaus gyvenime. Augalai – nacionaliniai simboliai: katilėlis – Švedijos provincijos Dalarna, Yorkshire (Anglija), Dumfriesshire (Škotija), Antrim (Š. Airija). Rugiagėlė – Estijos, Vokietijos, Švedijos provincijos Ostergodland, Baltarusijos (neoficialus), aštuonikė driada – Laplandija (Švedijos provincija), Islandija, Šiaurės Vakarų teritorija (Kanada), paprastoji pakalnutė – Suomija, Glasrikland (Švedijos provincija), Ostfold (Norvegija), apskritalapė saulašarė – Shropshire (Anglija) ir t.t. Įvairių šalių nacionaliniai augalai, auginami ugdymo(si) erdvėse yra informatyvi, šalį pristatanti edukacinė priemonė.

Astrai (*Aster L.*) Vilniaus kolegijos Agrotechnologijų fakulteto augyne.

Doc.dr. Gražina Palaitytė, doc.dr. Rimantė Kondratienė, Inga Jančiauskienė, doc.dr. Ona Motiejūnaitė, dr. Regina Juodkaitė. Vilniaus kolegija, Vilniaus miesto savivaldybė, VU botanikos sodas.

Virgininiai astrūnai Vilniaus kolegijos Agrotechnologijų fakulteto

augyne. *Doc.dr. Gražina Palaitytė, doc.dr. Rimantė Kondratienė, Inga Jančiauskienė, doc.dr. Ona Motiejūnaitė, dr. Regina Juodkaitė. Vilniaus kolegija, Vilniaus miesto savivaldybė, VU botanikos sodas.*

Pastaruoju metu astro genties augalus mokslininkai suskirstė į kelias gentis. Todėl dalis augalų priskiriama astrūnų genčiai, kurie pristatomi atskirame pranešime. Astrūnų tėvynė – Centrinė, Pietų Amerika, Afrika. Vilniaus kolegijos ATF Kraštotvarkos katedros augyne auginami astrūnai žydi visą rudenį, kaip edukacinė priemonė jie naudojami studijų procese. Augalai nereiklūs, jiems nereikia ypatingų agrotechninių sąlygų. Tai šviesomėgiai augalai. Karštose, sausringose vietose pakenčia dalinį pavėsį. Šie dekoratyvūs augalai tinka švietimo įstaigų aplinkai želdinti – juos rekomenduojama auginti edukacinėse erdvėse ir naudoti kaip mokymo priemonę įvairių dalykų pamokose. Astrais liaudyje dažnai vadinami kininiai ratiliai, todėl edukacinėse erdvėse juos eksponuojant galima išsiaiškinti astrū ir ratilių skirtumus. Išvertus iš graikų kalbos, *asteri* reiškia *žvaigždė*. Kai kuriose šalyse tikima, jog tykią naktį, pastovėjus tarp astrū (astrūnų), galima išgirsti, kaip šios gėlės kalbasi su žvaigždėmis. Senovės graikams astras buvo meilės, kinams – kuklumo, o vengrams – rudens simbolis, todėl pastarieji šias gėles vadino „rudens rožėmis“.

Lietuvoje natūraliai druskinguose pajūrio smėlynuose auga tik vienos astrū rūšies dvimetis augalas – trispalvis astras (*Aster tripolium*). Želdiniuose auginami įvairių rūšių ir veislių astrūnai.

Lietuvoje retų ir saugomų augalų kolekcija švietimo kontekste.

Doc. dr. O. Motiejūnaitė, doc. dr. G. Palaitytė, doc. dr. R. Kondratienė. Vilniaus miesto savivaldybė, Vilniaus kolegija.

Pranešime pristatoma Lietuvoje retų ir saugomų augalų kolekcijos iniciatorės prof. habil. dr. E. Šapokienės indėlis kuriant tokias kolekcijas. Tokia kolekcija – atvira edukacinė erdvė, joje mokomasi visą gyvenimą. Kolekcija pradėta kurti apie 1980 metus, ji žaliuoja iki šiol, joje vyksta ne tik studijų procesas, bet ir ekologinio švietimo seminarai vilniečiams.

Flavanoidai Juodauogio šeivamedžio (*Sambucus nigra*) vaisiuose. G. Turčilaitė, J. Osipova. *Vilniaus kolegijos kraštovaizdžio dizaino II kurso studentės.*

Pranešime pristatomas suminis flavanoidų kiekio tyrimas juodauogio šeivamedžio (*Sambucus nigra*) vaisiuose, taikant spektrometrinę analizę.

Dekoratyviniis daržas mieste – gėlynų konkurentas. R. Kondratas. Vilniaus kolegija.

Pranešime vaizdžiai pristatoma miesto daržininkystė – populiarėjanti kraštovaizdžio dizaino tendencija.

Gėlių vieta tautų kultūriniame gyvenime. Dr. R. Juodkaitė, dr. O. Motiejūnaitė, dr. R. Kondratienė, dr. G. Palaitytė. Vilniaus universiteto botanikos sodas, Vilniaus miesto savivaldybė, Vilniaus kolegija.

Pranešime pristatoma gėlių svarba žmonijos istorijoje bei gėlės – kaip simboliai krikščioniškoje sampratoje.

Mineralinio substrato panaudojimas želdynuose. Dr. R. Kondratienė, dr. G. Palaitytė, dokt. I. Jančauskienė. *Vilniaus kolegija.*

Pranešime pateikiami kompoziciniai deriniai, kurie sukurti įvertinus agrobiologines ir morfologines augalų savybes. Buvo vertinamas kompozicijų dekoratyvumas, modeliuojamos auginimo sąlygos.

Vilniaus kolegijos Dekoratyvinių augalų kolekcinis augynas gamtosauginio ugdymo bei ekologinio švietimo kontekste.

Dr. Gražina Palaitytė, Inga Jančauskienė. Vilniaus kolegija

Pranešime pateikiami gamtosauginiam ugdymui ir ekologiniam švietimui keliami uždaviniai - formuoti visuomenę, siekiančią ir gebančią užtikrinti šalies darnią plėtrą, racionaliai naudojant bei papildant gamtos išteklius, išsaugant sveiką aplinką ateities kartoms.

